

חרט חפשי

מאת מאיה בזרנו

אהרן שבתאי, "חום", שירים, ספריות "פרד" זה"ל, טורף הסדרה: יומי קריים; 1081; 60 עמ'.

מלחמה / שבה הוצמרה / תשומת הלב / 172.
"מה זה ידועה? / ידועה היא עשיה / עשיה -
אי קיום / אי קיום / קיום". 351, "ומה פשטנות?
/ החיים שחזקנו / שאותם אין למש / 352.
"אך / כמה החיים? / החיים הם השד / 353.
"אך מה השד? / מיכל כשרני (נופני) / כדור
להנקה".

אני מוכרחה להתחיל בדימוי ידוע מהספרות היור-
צית לשם הבהרת מצב עקרוני שמגלמת ומבטאת
שירתו של אהרן שבתאי בכלל וספרו הנוכחי, הוסי'
במרט. והוא מעשה הטויה של פנלופה אשת אודיס'
אוס האורגת ביום לעיני מחזריה הרבים וסורפת את
החוט שארגה - בסתר חזריה בלילה. כדי לשמור
על חירותה, על רצונה האמיתי וכדי להיות נאמנה
לעצמה היא מוכרחה להרוס את התדמית המזויימת
הסקרית, שכמובן גם היא בלתי גמגמת וחובה חבר'
רתח כפיוה. התדמית שהציגה לאור היום היא עיי'
פוקת בסווית החוט כביכול עד שלא תסיים את
אריגתו לא תינשא לאיש מהגברים המחזרים אחריה
היא, כמובן, לא תסיים לעולם. משמעותו של די'
מיו זה בהקשר ליצירתו של שבתאי היא שמעשה
החוט הוא האיזון העדין והיקר בין שני עולמות שו'
נים הנאבקים זה בזה כל החיים. אין הם מופרדים
כאומן מוחלט אחד מהשני. להיפך קיימת תלות
של פתח הדדי מי 'שלוט על מי, בין עולם היצוני
נראה לבין עולם סנימי נסתר, בין סדר חברתי כקו'
בל כלשהו לבין סדר אישי מיוחד של אישיות פר'
טית, בין חוש לחושש אחר. הדברים מורכבים אחד
בתוך השני כמראה בתוך מראה בתוך מראה. העצם
הדימוי שלו, המלה והעצם במציאות.

המשורר הצרפתי סיר רברדי שמשיריו תרגם
שבתאי כמה לטעמים; הם מורכבו תחת הכותרת:
"קורס מזורז בשירה חדישה". וכעת" (ב, משא"),
משורר זה קרוב לו ברוחו מאד בתפישת השירה
בתוך מכלול החיים - קראו להם המשוררים האול-
טראיסטים, באככולה זו המלים אינן מחוקקות
כאמצעי הקסורת הבתייחסים לדברים שמתחן להן
באורח רגיל. כמו בלשון היים יומית וגם לא כמו
בשירה לירית, המלים לכן אינן כפופות לחוקי ההג'
יון של העולם הנראה ושל תחביר כלשהו. אלא
הן בלי מיוחד המתייחס לעצמו באמצעות עצמו,
כפי שכבר ציין זאת יעקב ברונובסקי בספרו: "מקו'
רות הידיעה והדמיון".

אפשר לציין שורת דואלומים כאלה והמשורר
אכן עושה זאת בספרו. דוגמא: 1. "מה זה עתיד?
/ עבר מושלף". 12. "מה פירוש חשיף? / שיש לך
/ האין לך?". 295. "מה זה ביצה? / ראיתי פתי'
/ חי / חי / מתהלך מת / 296. "מה זה / כתף
/ זמה זה / חי? / שאל את הכפי.
297. "מה זה / בכי? / חום שקורר / את כל
הרטיבים / שהם חיינו / 355. "הבי / זקנה בעולם
/ הכי צעורה בעולם". 357. "מה זה / לא? /
אתה יודע / זאת - זה כף".

לכן המדוקקים בלתי נכבדים. המלים הן חומר
חופשי בעולם כמו מים. צבע, חול או רית, משהו
ראשוני שהגוף האנושי יוצר בתוכו ומבטא את
פנימיותו העמוקה והחד-פעמית. את נאשו, מחשבותו,
רוחניותו וגופו האחד. לכן באותו חוט כלים, חום
מחשבת, חום רצון, מרשה לעצמו שבתאי להשתיל
הרזים כגוונים, אין שום סייגים אסתטיים או כל'
לי הגיון קבוע מראש מהו החרוז שצריך לעקוב
אחרי הרוז "ובי. זה נקבע, אני סבורה, לפי רצונו
של האמן:

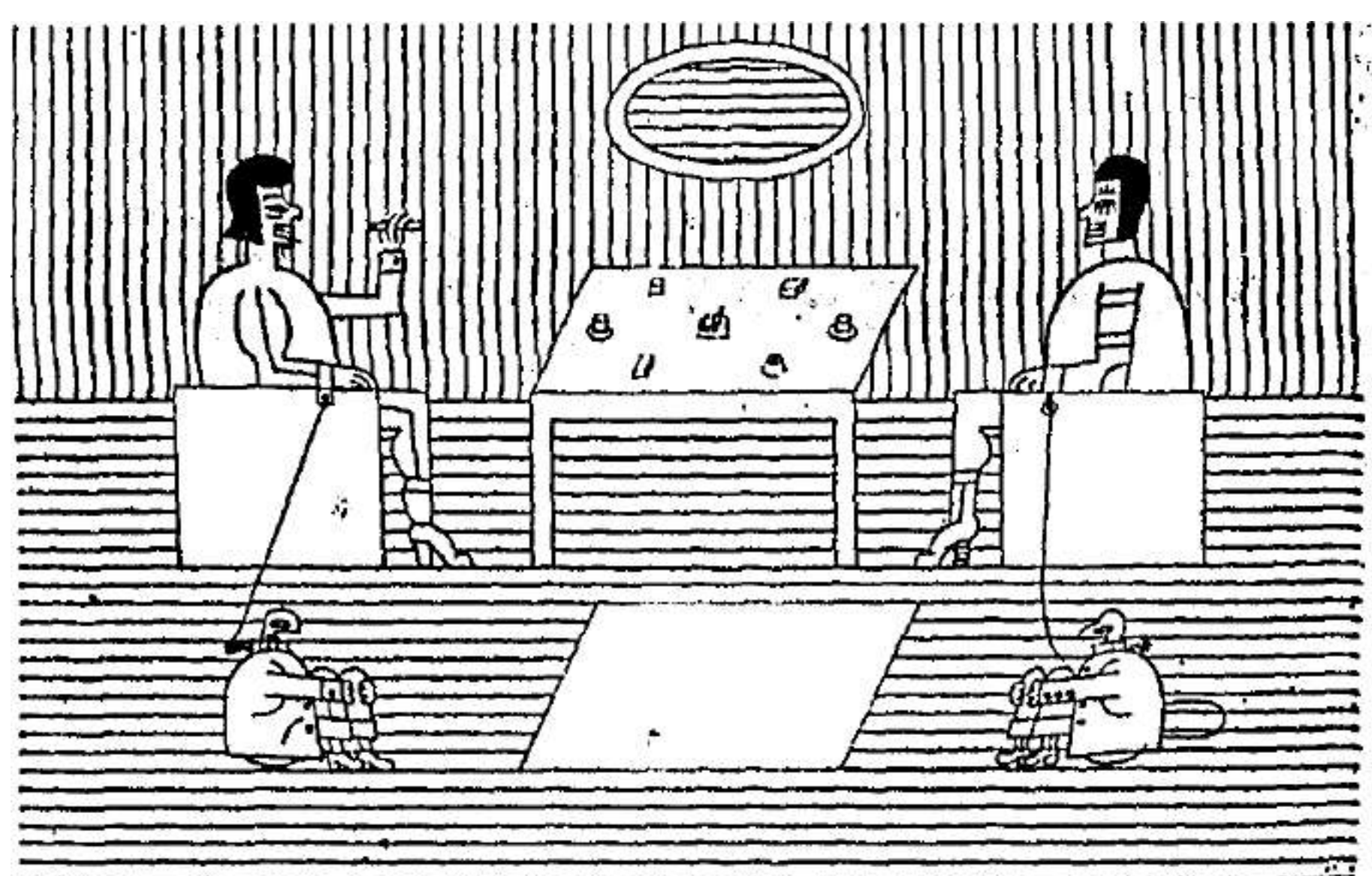
החום שבתנה אריאדנה לתואוס הוא הדימוי
השני שאשהמט בו כאן: אהו חוט. שנתנה הנסיכה
לאהובה בדרכו לתוך הלביקנטוס הנודע לשימשה
בגלל שכל באיו אבדו בו ונסרפו על ידי המינותהאר'
רוס - המפלצת. החום הוא, "האור" המשענת ההי'
דה הטובה לתועה בנבכי הלבירינס - הוא גמיש.
אין "ספי" (מכוה) ובעל אחידות ורציפות. המקשרת
קצוות ומרחקים שונים במרחקות אחת. ברור שה'
חוט הוא דימוי בעיני. זה יכול להיות כוח או
אכונה פנימית, או הרצון או רגש בסיסי גדול כמו
בכי או צחוק, משהו המקמק, בלתי נחפש, תהומי
ולא מוגדר, צורך חיוני בחיים, יוצר חיים. בתוך
החוט מושחלים אינסוף דברים משתנים, המשורר
משחק בוחם. משחק שכלליו נקבעו בוודאי עיי רצו'
נו האישי. ככל שהוא בלתי צפוי ומתפתל, ככל
שהוא מעוות יותר, משונה ממה שמוכר עד כה.
מסלול נועז של מחשבה של קפריזה - כמלא הי'
משחק אחר כלליו ביתר הצלחה. היא צריך להיות
מרחק ומשעשע מסיח דעת כביכול, משכיח את פחד
הממת ואת הזמן החולף אך מתגרה בו - מתקרב
ומתרחק לסירוגין מכסה ומגלה.

"אני רואה זר רפנה / שהוא זר קוצים /"
זוהי ראייה "מעוותת" אישית וחושנית מכבלי
הגיון היצוני לו. הצורה האחדה של הספר, שאלות
והשוכות - שאלה חשובה שאלה חשובה היא, "חפי'
גם כן, יש בצורה זו טעם של מגמה ליסודית דידקי'
טית, התלמיד שואל והבורה עונה. הבן הילד שואל
והאב עונה. האדם שואל עצמו כדי לדעת: האם
יזאל את החכם. צורה זו עומדת בסתירה כביכול
יבמהח לתכניה.

יש התפתלויות והתפרקות מכללים נוקשים של
חשיכה בנאלית, המסע נמשך כמו חללית נוסקת לג'
צהים ומרחקים אך לעולם אין שכתה גמורה. טעם
בשיתת בערב שירה אמר שבתאי. שהמשורר הוא
אדם שמתעורר כל הזמן; קטעי התעוררות כאלה
הם ספורים וכפוזרים בספר. ההתעוררות קיימת בעי'
צם התרדפה שלבשה צורה זו, (על כך בהמשך)
דוגמא:

כל השאלות מתקבלות כשאלות אפשריות וגיוניות
כי בשפה אפשר לבנות שאלה על ידי הצמדה כל
שם עצם או סם פעולה ליד הצירוף. מה זה הי' והדי'
בר הגיוני ונכון, הבעיה נוצרת עם התשובות. הן
מיחדות ומזרות ולצתים אף אינן כלל תשובות,
רק תפקודן התיצוני הוא תשובה, תשובה מדומה.
שכן כדי שקבוצת מלים המוגדרת כמשפט תהיה
השובה לשאלה עליה להתייחס באופן תגיני וחלוי
הקשר לקבוצת מלים אחרת, שמוגדרת כשאלה של
אותה תשובה, זה נעלם מבינתי - הקשר בקטעים
רבים בספר ובכך הענין. תרבות מוגדרת היא אוסף
של שאלות ותשובות כשלכל שאלה יש תשובה, או
מספר תשובות אפשריות מוגדרות ולא יותר. כמו
בדה. אבל בשירתו של שבתאי טמון "חומר גלף"
והוא המסר שלה בפירוש. שאין סדר מוחלט אחד
ואיננו יכולים להיות בסוחים בדבר אפילו בחוט
בקושי, מסוה רוטף, אין הוא מציץ לנו במסעו
מערכת ערכים ברורה ומצוקה, אין מה קוד של עשה
ואל תעשה של מוסת לחיקוי. זהו מסעו האישי המ'
יחד ויש בו הסתכנות והעזה; כל אחד והחוט שלו
רק זהירות, איזון עדין רב ושיקול בסני הצלתי
הגיוני, הבלתי צפוי, הסתירות שבתיים, הסיפשויות
והסתמיות שבהם, עם המשמעות היפה שבהם. תחו-
שת החושש וההשתוללות המסורפת מלווה אותי כקו'
ראת לכל אורך הספר ודווקא צורה לשונית תחבי'
רית שאמורה לבטא סדר לוגי נוקשה כביכול ומין
סדר צפוי - מצליחה להשיג את האיזון הזה שבו
פתחתי בדברי, האיזון שבין השפית לסירוף, בין
האותנטי הנסתר לבין העולם התיצוני האובייקטיבי,
הכפוי עלינו.

162. "מין היא סיכה / סיכה היא סוד / זכור
- פצע / 163. "מה זה פצע / כשנולדתי פרצה

מאריס בישומס, רישום (מתוך "פגישות")